

UZUMDA UCHRAYDIGAN UN SHUDRING KASALLIGI VA UNGA QARSHI KURASHISH CHORALARI

Tolibjonova Zilolaxon Xalimjon qizi

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiya instituti Magistranti

Turg'unboev Iqboljon Ilhomjon o'g'li

Andijon qishloq xo'jaligi va agrotexnologiyalar instituti talabasi

Annotatsiya. Ma'lumki, yurtimizda kundan-kunga aholi soni ortib bormoqda. Bu esa qishloq xo'jaligi mahsulotlariga bo'lgan talabni yanada oshiradi. Iste'molchilar huquqlarini hisobga olgan holda mahsulotlarni tabiiy va sifatli yetkazish dehqon xo'jaliklari zimmasiga tushadi. Lekin tangani ikkinchi tarafi bo'lganidek bu ishlarni amalga oshirishni ham bir muncha mashaqqati bor. Hozirgi kunda qishloq xo'jaligi ekinlariga turli xildagi zararkunandalar xavf solmoqda bu esa shu ekinni sifati va hosildorligiga salbiy ta'sir qiladi. Biz shu muammoga qarshi qisqacha ma'lumot berib o'tamiz. Ushbu tezisda uzumda uchraydigan un shudring kasalligi va unga qarshi kurashish choralari to'g'risida ma'lumotlar bilan tanishasiz

Kalit so'zlar: Un shudring, soxta un shudring, Uncinula nicator Burril, Fungitsid, biologik kurash, kimyoviy kurash.

Kirish

O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "Qishloq xo'jaligi sohasida davlat boshqaruvi tizimini takomillashtirish chora -tadbirlari to'g'risida" 2019 -yil 17-apreldagi PF-5708 son Farmoni hamda O'zbekiston Respublikasi prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Qishloq xo'jaligi vazirligi faoliyatini takomillashtirish to'g'risida" 2019 -yil 17-apreldagi PQ-4292-son qarori ijrosini ta'minlash maqsadida Vazirlar Mahkamasi qaror qiladi:.

Mamlakatimizda uzumchilikni yanada rivojlantirish, uzum yetishtirish, uni qayta ishlash, tayyor mahsulot ishlab chiqarish bo'yicha klaster tizimini yo'lga qo'yish, alkogol bozorini tartibga solishning samarali mexanizmlarini keng joriy etgan holda respublikani sifatli mahsulotlar bilan ta'minlash, sohaning eksport salohiyatini kuchaytirish, investitsion jozibadorligini oshirish, shuningdek, vinochilik turizmini (enoturizm) rivojlantirish maqsadida.

Hozirgi vaqtda O'zbekiston sharoitida tok kasalliklari keng tarqalgan bo'lib, ular uzum sifatini buzadi, novdalarni kuchli zararlantiradi va ob-havo sharoitiga qarab hosildorlikni 25-70% gacha kamaytiradi.

Tok o'simligiga oidium yoki un shudring, antraknoz, tserkosporos, kulrang chirish, qora chirish kasalliklari keng tarqalgan. Keyingi yillarda

mildiyu kasalligi Respublikamiz tokzorlariga jiddiy zarar yetkazishi kuzatilmoqda.

Unshudring yoki oidiyum. Kasalligi qo‘zg‘atuvchisi Uncinula nicator Burril zamburug‘i bo‘lib Erysipholes tartibiga mansubdir. Kasalik asosan Markazi Osiyoda keng tarqalgan bo‘lib , tokning kurtak ,barg ,poya, va mevasini kasalantirib katta iqtisodiy zarar yetkazadi. Kasallangan o‘simlik qismlari oq kulrang, qo‘ng‘ir rang g‘ubor bilan qoplanib mitseliy va konidiyalar bilan o‘ralgan bo‘ladi.

Kasalikni asosiy belgisi kurtak va yosh novdalarda paydo bo‘lib , uning usti mitseliy va konidiyalari bilan qoplanadi. Novdalarda mitseliylarni paydo bo‘lishi erta bahordan gullashgacha yoki gulashdan keyin ham bo‘ladi . Kasalikni asosiy manbalari o‘simlik qoldiqlaridagi zamburug‘ni mitseliylar hisoblanadi . Kasalikni erta paydo bo‘lishi natijasida meva rivojlanmaydi, quriydi va tushib ketmaydi. Kasalikni kech paydo bo‘lishi natijasida uzumbosh mevasini yorilib ketishiga olib keladi. Novdalarda oqish ipsimon g‘ubor hosil bo‘ladi. Bargning har ikki tomonida oqish g‘ubor hosil bo‘ladi . Keyinchalik bu g‘uborlar qo‘ng‘ir ranga aylanadi.

Kasalikga oq muskat, toifi, husayini va kattaqo‘rg‘on navlari beriluvchan boladi . Kasalik qo‘zg‘atuvchisini rivojlanishi uchun optimal namlik 70% ni tashkil etadi. Zamburug‘ni mitseliylari 11-12 C o‘sa boshlaydi, 18-25 C da yaxshi rivojlanadi. Infeksiya manbai kasallangan novda va kurtak po‘stidagi mitseliy hisoblanadi.

Kurash choralari. Ekish uchun tayyorlanadigan novdalarni sog‘lom o‘simliklardan olish, xomtokni sifatli o‘tkazish, kurtak chiqarish vaqtidan boshlab fungitsidlardan foydalanishni 3-4 marta o‘tkazish kerak. Bunda oltingugurt kukunini 20-25 kg dan gektariga changlatishi kerak. Bayletonni 25% navlanuvchi kukunidan 0,15-0,3 kg/ga, Vektrani 10% li suspenziyasidan 0,3 l/ga, 25% li Impaktni suspenziyasidan 0,1-0,15 l/ga, Karatan-LS ni emulsion konsentratidan 1,0-1,5 l/ga, Oltingugurt 80% li namlanuvchi kukunidan 9-12 kg/ga, Saprolni 20% li emulsion konsentratidan 1,0-1,5 l/ga, Bamporni emulsion konsentratidan 0,25 l/ga, 10% Topazni emulsion konsentratidan 0,2-0,25 l/ga, Topsin—M 70% namlanuvchi kukunidan 1, kg/ga Folik BT ni 22,5 % gidan 0,5 l/ga purkaladi.

Foydalanilgan adabiyotlar.

1. Mirziyoev Sh.M. Buyuk kelajagimizni mard va olijanob xalqimiz bilan birga quramiz. “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 485 b.
2. Mirziyoev Sh.M. Tanqidiy tahlil, qat‘iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik-har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. “O‘zbekiston” NMIU, 2017. – 103 b.
3. A.Sheraliev. Umumiy va qishloq xo‘jaligi fitopatologiyasi. ‘Talqin’ nashiryoti.Toshkent sh.2004 yil. 218 bet.

4. E.A.Xolmurodov, M.A.Zuparov, R.K.Sattarova, N.T.Xakimova. Qishloq xo'jalik fitapatalogiyasi. Toshkent sh. 2014. 451 b.
5. Hasanov B.A. Mikologiya. Toshkent, 2019, ToshDAU nashr tahririyati bo'limi, 503 b.
6. Odiljon o'g'li, Tolibjonov Oxunjon, and Abrorbek Abdullaev Musajon o'g'li. "OLMANING KEMIRUVCHI ZARARKUNANDASIGA MIKROBIOLOGIK PREPARATLARDAN FOYDALANIB QARSHI KURASH CHORALARI." (2023): 155-157.